



Remissvar

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se
J.L.2@regeringskansliet.se

Betänkandet (SOU2021:56) Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall

Diarienummer Ju2021/02514

Sammanfattning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit del av utredningens förslag och kommer inte i detta remissvar att ta ställning för eller emot surrogatarrangemang som fenomen, då detta ligger utanför vår expertis. Vårt uppdrag är att se till att barnets rättigheter tillgodoses i alla barnets livsskeden och under alla tänkbara omständigheter. Därav förs argument för eller emot utredningens förslag med barnets bästa som utgångspunkt. Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar förslagen som har tagits fram, med tillägg om att fler åtgärder och förslag behöver utarbetas. Förslagen är inte tillräckliga för att tillgodose barnets rättigheter vid surrogatarrangemang.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar flera av utredningens förslag

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker samtliga förslag och bedömningar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar utredningen och förslagen som innebär ett stärkt skydd för de barn som tillkommit genom surrogat i utlandet och bedömer dem vara ett steg i rätt riktning.

För att fullt ut eliminera den rättsliga sårbarhet som riskerar att drabba barn som tillkommit genom surrogatarrangemang bedömer Stiftelsen Allmänna Barnhuset inte att utredningens förslag är att betrakta som tillräckliga. Det är av största vikt att alla barn får sina rättigheter tillgodosedda och barn som kommit till med hjälp av surrogat är en grupp barn som idag riskerar att försättas i mycket sårbara rättsliga och emotionella situationer.

Fler förslag behöver tas fram för att tillgodose barnets rätt till privatliv, artikel 8 i barnkonventionen, samt artikel 7, barnets rätt till sin identitet och att få veta om sitt ursprung. Under generella synpunkter lämnar Stiftelsen Allmänna Barnhuset sina kommentarer vad gäller att frågan inte får anses avslutad, eftersom ett rättsligt vakuum för barn i internationella surrogatkap kvarstår.



Generella synpunkter på utredningen

Skyldighet att informera barnet om sitt ursprung

Artikel 8 i barnkonventionen garanterar inte någons rätt att bilda familj eller att adoptera ett barn. Det innebär att krav kan ställas på familjer som fått samhällets eller omvärldens hjälp att bilda familj, trots att inte motsvarande krav ställs på föräldrar som inte fått hjälp med att bilda familj. Resonemanget i Utredningen om modernare adoptionsreglers (SOU 2009:61), som resulterade i lag (2018:1288), om att införa en skyldighet för adoptivföräldrar att så snart det är lämpligt informera barnet om sin adoption bör på liknande premisser appliceras i den här utredningen. Det nuvarande kravet ställs på båda de föräldrar som gemensamt adopterar ett barn.

Vad gäller surrogatarrangemang blir det problematiskt att skyldigheten att informera sitt barn endast omfattar den förälder som adopterar barnet. Vanligen är en av de tilltänkta föräldrarna genetisk förälder till barnet och den andra föräldern blir på pappret barnets adoptivförälder. Utifall att den tilltänkta modern, eller den av fäderna som inte är genetisk far till barnet, avlider försvinner skyldigheten att informera barnet och barnets rätt att få information om sitt ursprung riskerar att inskränkas. Lagkravet (2018:1288) som också fastställs i barnkonventionen artikel 7 bör på samma sätt som när ett barn, som inte tillkommit genom surrogat, adopteras av två föräldrar omfatta båda barnets tilltänkta föräldrar vid surrogatarrangemang.

Rättsligt föräldraskap för barn i internationella situationer

Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill också särskilt lyfta den juridiska sårbarhet som för närvarande drabbar de barn som tillkommer genom surrogatarrangemang. I länder där surrogatarrangemang är tillåtet anses de tilltänkta föräldrarna vara barnets föräldrar, i Sverige anses den födande kvinnan vara barnets mor. Detta resulterar i att de två berörda staterna tillskriver olika personer föräldraskapet för det barn som tillkommit genom ett internationellt surrogatarrangemang. Det mycket kända fallet med flickan Bridget, som föddes i Ukraina med amerikanska tilltänkta föräldrar, som på grund av hennes funktionsnedsättning vägrade hämta hem henne till USA är inte det enda barnet som kommit till genom surrogatarrangemang och lämnats kvar föräldralös i födelselandet. Att sätta barn till världen med samhällets hjälp utan att garantera detta barn en eller två vårdnadshavare, och därigenom medborgarskap, från livets start är inte försvarbart.

Eftersom Sverige inte tillåter surrogatarrangemang utförda i Sverige ligger detta utanför vår jurisdiktion. Därför behöver lagstiftningen i dessa internationella situationer ses över ytterligare. Arbetet behöver bedrivas på ett internationellt plan, tillsammans med nationer som har en liknande surrogatlagstiftning som den i Sverige, så som i de nordiska länderna. Institutioner och organisationer som är experter på barnets rättigheter behöver vara en självklar del av detta arbete. Dialog behöver också föras med stater med olikutformad lagstiftning för att nå en samsyn och söka svar på vad vi som enskilda stater kan göra för att fylla det rättsvakuum som kvarstår i väntan på att det internationella samfundet presenterat tillämparbara förslag och åtgärder. Stiftelsen Allmänna Barnhuset rekommenderar att nära följa de förslag som tas fram i föräldraskaps/surrogatprojektets EU-expertgrupp och den slutrapport som kommer att presenteras år 2023 (<https://assets.hcch.net/docs/a29ca035-f4d9-469f-9ff9-cd9fca1918c8.pdf>).



Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Adoption för att bekräfta en faktisk familjerelation i vissa fall

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Det är angeläget att barn som tillkommit genom surrogatarrangemang, utan onödigt dröjsmål, får sina vårdnadshavare fastställda. Stiftelsen Allmänna Barnhuset bedömer att detta förslag är en bra åtgärd för att motverka risken för att adoptionsansökningar avseende barn som tillkommit genom surrogatarrangemang avslås. Förslaget anses vidare råda bot på den ojämlikhet och skevhet som det innebär att en tilltänkt, och genetisk, fader mycket enkelt bekräftas som fader medan den tilltänkta modern, eller den andra fadern som inte är genetisk far, får driva en osäker process för att bli barnets rättsliga förälder. Detta innebär inte enbart en omotiverad skillnad för föräldrarna i fråga utan även för barnet som har lika mycket rätt till sina båda föräldrar.

1.2 Förslag till lag om ändring i lag (1985:367) om internationella faderskapsfrågor.

Lag om föräldraskap i internationella situationer

Förslaget tillstyrks.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset finner inga skäl mot förslaget 2 a §. Det förefaller högst omotiverat att inte erkänna ett redan fastställt moderskap för en kvinna i en samkönad relation, och därigenom göra skillnad på sam- och olikkönade par.

Vad gäller 2 b § och 2 c § anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att det ligger i barnets intresse att redan fastställda föräldraskap inte omprövas vid flytt till Sverige, vilket riskerar att försätta barnet i en mycket utsatt situation. Här är det fråga om situationer där familjeliv sedan kortare eller längre tid definitivt har uppstått oavsett genetisk eller biologisk koppling till barnet, vilket gör att lagförslaget innebär ett stärkt skydd av barnets rätt till privatliv.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Lag om erkännande av nordiska avgörande om faderskap och vissa andra föräldraskap.

Förslaget tillstyrks.

Se kommentar till förslag 1.2, 2 a §.



1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Förslaget tillstyrks.

Se kommentar till förslag 1.2, 2 a §.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordning (1949:661) om skyldighet för domstol att lämna uppgifter i mål och ärenden enligt föräldrabalken m.m.

Förslaget tillstyrks.

Se kommentar till förslag 1.2, 2 a §.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2014:1518) om behörig domstol vid erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i vissa fall.

Förslaget tillstyrks.

Se kommentar till förslag 1.2, 2 a §.

Föredragande i ärendet har varit Emma Tengwall.

Stockholm 2021-10-21

Anne-Marie Brodén

Ordförande

Cecilia Sjölander

Generalsekreterare